

ča Brnik oziroma povezave obstoječih železniških krakov Ljubljana-Kamnik in Ljubljana-Kranj bi lahko postala dostopnost in privlačnost Domžal še bistveno večja. Na to bi vplivala bližina letališča, prijetno okolje, nižje cene hotelov kot v Ljubljani, obvladljivost središča Domžal, dobra in bogata ponudba storitev.

Vzporedno z železniško progo in njenimi postajališči poteka kolesarska steza vse od železniškega kraka ob Šentjakobu do Kamnika. Povezava učinkovitega mestnega in primestnega javnega prometa s postajališči na dovolj oddaljenih/neoddaljenih postajah s kolesarsko potjo omogoča fleksibilnost in individualnost uporabe prostora.

Vzpostavljen javni primestni promet je nujen za razvoj rekreacijskega območja ob Kamniški Bistrici.

3.4 Programsko omrežje območja Kamniške Bistrice

Ureditev levega in desnega brega ob Kamniški Bistrici je intervencija v prostoru, ki jo je potrebno načrtovati na osnovi komplementarnih programov vzdolž reke na območju Domžal, Kamnika, Volčjega potoka, Šentjakoba.

Regulirane bregove Kamniške Bistrice je možno razviti kot rekreacijsko območje, ki poteka vse od severnega dela Ljubljane do Kamnika. Programsko je območje lahko izredno razgibano in raznovrstno, s tem pa privlačno in povezano z nakupovalnim središčem v Domžalah, prijetnimi ambientami ob mlinščicah (gostinstvo), rekreacijskim in kulturnim programom v Volčjem Potoku (golf, arboretum, galerije), raznovrstnimi kulturnimi programi v Kamniku.

Na programsko omrežje ob Kamniški Bistrici se lahko naveže:

- oblikovanje programov in prostora središčnega trga/trgov, ki kot zelena poteza potekajo skozi središče Domžal vse od Šumbarke proti Ljubljanski cesti,

- nove javne programe ob novo oblikovanem mestnem bulvarju (današnji magistralni cesti Ljubljana-Maribor), kamor se prestavi glavno postajo železniškega in avtobusnega prometa.

4. Zaključek

Princip komplementarnosti in sodelovanja med različnimi mesti in deli v mestu povečuje njihov potencial. Istočasno izboljšuje tudi njihovo identiteto.

Zato je potrebno pri oblikovanju, načrtovanju in izvajanju preureditve središča Domžal najprej preveriti vsaj vpliv opisanih omrežij; seveda le, če je cilj oblikovanja mestnega središča Domžal vzpostavljanje njegove dejanske identitete in prostorske preobrazbe mesta. Le tako bi se lahko Rob (Domžale) preoblikoval v mesto/središče in bi spremenil podobo priveska Centra (Ljubljane).

Asist. mag. Lučka Ažman Momirski, univ. dipl. inž. arh., Fakulteta za arhitekturo, Univerza v Ljubljani;
e-mail: lucija.azman@arh.uni-lj.si

Opombi

- ¹ Delavnica je bila organizirana s finančno podporo Občine Domžale.

Strokovna priprava delavnice:

Lučka Ažman Momirski, Fakulteta za arhitekturo, Univerza v Ljubljani

Projektantske skupine:

Evgen Čargo, Ferdo Jordan s sodelavci: Majo Kragelj, Ireno Ostojčič, Tjaša Šemrov

Lučka Ažman Momirski, Marco Venturi s sodelavci: Barbaro Černe, Katarino Konda, Robertom Robasom
Tatjana Capuder, Borut Ulčar s sodelavci: Matevžem Juvančičem, Gregorjem Košorokom, Luko Mladenovičem
Sanja Filep, Ivan Stanič s sodelavci: Barbaro Mušič, Jano Puž

Predstavitev posameznih problemov:

Tatjana Capuder, Kaliopa Dimitrovska Andrews, Tomaž Guzelj, Otto E. Steinmann, Borut Ulčar, Marco Venturi, Zoran Vitorovič

- ² Konkurenca je prizadevanje, da je z večjo kvaliteto blaga ali nižjo ceno izdelkov, z boljšimi storitvami kdo boljši kot nasprotnik – SSKJ

Mojca ŠAŠEK-DIVJAK

Omrežje informacij na avtocestah

»Atom je preteklost. Simbol znanosti naslednjega stoletja je dinamična mreža. Mreža je arhetip, ki prikazuje vsa vezja, vso pamet, vso svobodo, vse ekonomske, socialne in ekološke stvari, vso komunikacijo, vso demokracijo, vse skupine, vse velike sisteme.«

Kevin Kelly, *Out of Control*
(Kelly 1995)

Avtocesta Informacije Počivališča Promocija Slovenija

V prispevku so predstavljeni izsledki raziskovalno-razvojnega študija o vsebinski zasnovi, organizaciji in izgradnji informacijsko – promocijskih centrov avtocestnega sistema v Sloveniji. Namen študije je bil podati ustrezno zasnovo in vsebino informacijsko-promocijskega omrežja na avtocestah. Prikazani so primeri iz tujine in predlogi za oblikovanje informacijsko – promocijskih točk ob avtocestah tudi zaradi promocije Slovenije in njene gospodarske in turistične ponudbe

Highway Information Promotion Resting places Slovenia

The article presents findings from a research concerning the contents framework, organisation and development of information – promotion centres along the highways in Slovenia. The goal of the research was to present an adequate framework and content for a information – promotion network on the highways. Examples from abroad are shown, as well as proposals for designing information – promotion points on the highways, also for economic and touristic purposes.

1. Uvod

Komunikacija med ljudmi in sprejemanje informacij, ki sta bila nekoč zgoščena predvsem v velikih mestih, sta se z razvojem prometne povezanosti, predvsem pa informacijske in komunikacijske tehnologije prenesla tudi v druge ambience. Prostoru srečevanja so tudi počivališča ob avtocestah, železniške postaje in letališča, kjer želi potnik čim prej dobiti informacije o deželi, v katero prihaja. Lahko jih posredujemo na različne načine: prek informacijskih panojev, plakatov, različnih reklamnih obvestil, tiskanih gradiv in tudi prek računalniškega medmrežja (interneta) oz. multivizijske predstavitve. Bolj kot kdajkoli prej bodo informacije in sposobnost, da jih posredujemo učinkovito, ločevale bolj ali manj uspešne pri turistični in kulturni promociji, prodaji artiklov, predstavitvi gospodarskih organizacij itd. Upoštevanje hitrosti, s katero se spreminja svet okoli nas, in odnos do te spremembe sta osrednji prvini naše konkurenčnosti (med pokrajinami, mesti, turističnimi točkami idr.).

Za Slovenijo je, kljub velikemu vlaganju v avtocestni križ, še vedno značilna slaba prometna povezanost. Relativno slaba pa je tudi informacijska promocija dežele, ki bi lahko rasla vzporedno z izgrajevanjem avtocestnega omrežja. Zato je bila po naročilu DARS-a izdelana *Študija – razvojna naloga o vsebinski zasnovi, organizaciji in izgradnji informacijsko-promocijskih centrov avtocestnega sistema v Republiki Sloveniji* (Šašek-Divjak 1997).

Namen študije je bil podati ustrezno zasnovo informacijsko-promocijskega omrežja na avtocestah z naslednjimi cilji:

- zagotoviti hitro in dobro obveščenost uporabnikov avtocest o dogajanjih na avtocestah, morebitnih zastojih v prometu ali delu na cestiščih;
- informirati o servisnih in drugih službah, ki jih potniki potrebujejo;

- promovirati celotno Slovenijo kot turistično zanimivo deželo;
- nuditi informacije o turistični ponudbi v regiji (turistične znamenitosti, možnosti za nastanitev, gastronomska, rekreativna in kulturna ponudba) ter predstaviti njeno gospodarstvo in trgovino (možnosti za gospodarske stike, nakupovanje itd.);
- prikazati specifičnost posameznih pokrajinskih enot, ponuditi njihove izdelke in prehrano;
- zadržati tujega potnika v naši deželi in ga usmeriti na zanimive točke;
- domačim potnikom predstaviti manj znane posebnosti lokalnih okolij itd.

Nastajajoči avtocestni križ v Sloveniji naj ne bi omogočal le hitrega prevoza ljudi in blaga. Pomenil naj bi tudi priložnost za predstavitev naše države in regij velikemu številu potnikov, ki jim je treba posredovati primerne informacije, da spoznajo Slovenijo. Pritegniti bi jih morale najrazličnejše ponudbe, da bi izkoristili priložnosti, ki se ponujajo v naših mestih in na deželi z izjemno krajinsko pestrostjo. Avtocestni prostor z vsemi pripadajočimi storitvenimi in servisnimi objekti pomeni pogosto prvi stik potnika z našo deželo, lahko pa je celo edini prostor, ki ga potnik spozna pri potovanju skozi Slovenijo. Pred-

lagano omrežje informacijskih centrov naj bi zato poleg osnovnih informacij o avtocestah prispevalo tudi k predstavitvi naše dežele na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. S celovitim obveščanjem bi poskušali zadržati čim večje število tujih potnikov v naših krajih. Sistem obveščanja je namenjen seveda tudi domačim turistom, ki pogosto nekaterih regij in njihovih zanimivosti ne poznajo dovolj dobro.

Glavni vsebinski sklopi raziskovalne naloge so:

- zasnova omrežja informacijsko-promocijskih centrov ob slovenskih avtocestah;
- opredelitev dejavnosti informacijsko-promocijskih enot, njihova lokacijska postavitev (idejno-projektna zasnova in opremljenost);
- idejna zasnova za tiskana gradiva;
- idejna vsebina in način multivizijske predstavitve.

Pri izdelavi naloge so bili upoštevani že izdelani projekti in študije, vezani na tematiko avtocestnega prostora. Poleg sodelovanja z naročnikom smo se povezali tudi s Centrom za promocijo turizma Slovenije in Tehničnim muzejem Slovenije. Študija predstavlja model obdelave obsežne problematike, ki naj bi jo reševali postopoma.

Slika 1: Primer informacijsko-promocijske enote za tipa **a** (osrednja IPE) in **b** (regionalna IPE), Švica

2. Zgledi v razvitih državah

Razvite zahodnoevropske države imajo večinoma dobro zgrajen sistem informacijsko-promocijskega obveščanja v sklopu avtocestnega sistema tako prek informacijskih centrov na vstopih v države in na počivališčih, kot tudi prek računalniškega omrežja. Te informacije so dostopne v obliki tiskanih gradiv, multimedijske predstavitve, na informacijskih panojih in tablah.

Kot je predvideno v predloženi študiji za slovenski prostor, se tudi v razvitih državah loči obseg ponujenih informacij in opreme glede na kategorijo počivališča.

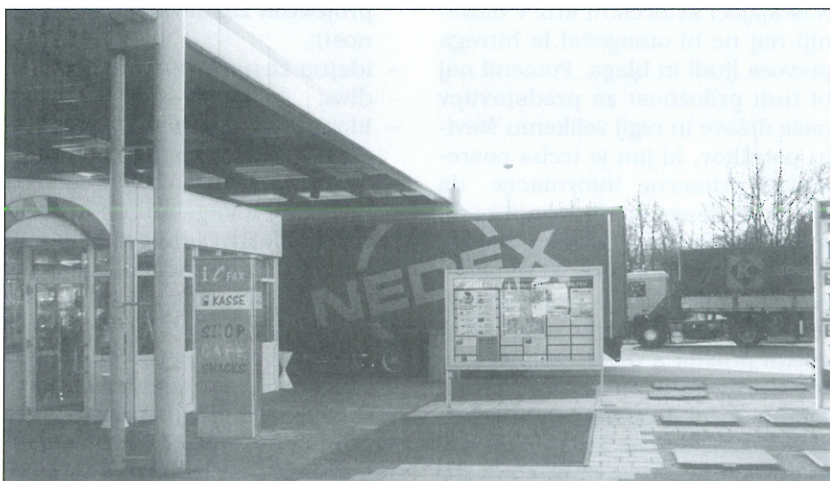
Prav tako je občutna razlika v opremljenosti med novjšimi, bolj opremljenimi in starejšimi, slabše opremljenimi počivališči. Posredovanje informacij je dvojno:

- na zunanjih prostorih počivališč,
- v notranjih informacijskih centrih.

Odprti prostori počivališč so pogosto opremljeni z informacijskimi tablamami, kjer so poleg širšega in ožjega zemljevida območja z avtocestnim sistemom tudi informacije o hotelih in drugih prenočiščih, restavracijah, turističnih znamenitostih, prireditvah, servisnih službah in drugo. V Avstriji, Franciji in Švici so table zelo različnih oblik, v Nemčiji pa se pojavlja unificirana

oblika, tudi v Italiji vidimo pogosto enako zasnovane table. Opremljenost počivališč se loči glede na kategorizacijo od manjših, bolj preprosto opremljenih (sedežne garniture, tekoča voda, WC-ji itd.), do večjih, kjer so obvezne telefonske kabine, od katerih je ena prirejena za invalide. Pogosto so dodana tudi otroška igrala, prostori za piknik in drugo. Poskrbljeno je celo za štirinožne prijatelje, ki potujejo z nami (pse in mačke).

Informacijski prostori in kioski znotraj objektov so običajno postavljeni v gostinskih objektih, prodajnih centrih, motelih ali bencinskih servisih. Po bogati opremi izstopajo predvsem centri v Švici, po kakovostnem oblikovanju pa francoski. Pomembnejše postaje nudijo poleg turističnih informacij in reklamnih sporočil tudi telefon, kjer brezplačno rezerviramo hotele oz. prenočišča, multivizijski kiosk, telefaks, prostor za delo z računalnikom, manjše pošte, avtomate za znamke, banke in menjalnice. Na razpolago so lahko tudi konferenčni, seminarski in razstavniki prostori. Pogoste so razstave o razvoju cest, avtocestah in njihovi izgradnji.

Slika 2: Zunanji del informacijsko-promocijske enote za tipa *c* (IPE na oskrbni postaji) in *d* (IPE na bencinski postaji), Nemčija

Slika 3: Znotraj IPE tipa *c* in *d* sta poleg reklamnega in informacijskega materiala lahko na razpolago tudi kopirni in faks stroj

3. Vsebinska zasnova in lokacijska postavitev informacijsko-promocijskih enot ob avtocestah v Sloveniji

3.1 Vrste in lokacija informacijsko-promocijskih enot

Vsako od počivališč različnih kategorij ob avtocestah mora zagotoviti uporabnikom določeno raven obveščenosti: od informacij o uporabi avtocestnega sistema, prometnih povezavah in pogojih odvijanja prometa ter tehnično-komercialnih storitvah na avtocestah in v njihovi okolici do promocije Slovenije, turizma, znamenitosti, kulturne dediščine, naravnih bogastev, gospodarstva in drugo.

Organiziranost informacijsko-promocijskih enot, njihove dejavnosti

in opremljenost, so odvisne od pomembnosti postajališča. Po velikosti in opremljenosti ločimo oskrbne centre (z bencinskim servisom, motelom, restavracijo), oskrbne postaje (z bencinskim servisom, restavracijo), bencinske servise in počivališča (po študiji Spremljajoči objekti ob avtocestah v RS, Razvojni center Celje 1996). Glede na to smo delili informacijsko-promocijske enote po obsegu, organiziranosti in dejavnostih na:

- tip »a«: osrednji informacijsko-promocijski center (1 lokacija),
- tip »b«: regionalni informacijsko-promocijski center (5 lokacij dvostransko),
- tip »c«: informacijsko-promocijska enota na oskrbni postaji (16 lokacij dvostransko),
- tip »d«: informacijsko-promocijska enota na bencinskem servisu (5 lokacij dvostransko),
- tip »e«: informacijsko-promocijska enota na počivališču (15 lokacij dvostransko).

Tip »a«: osrednji informacijsko-promocijski center

Lokacija osrednjega informacijsko-promocijskega centra je bila predvidena na južnem delu oskrbnega centra Lopata pri Celju. Deloval bi v sklopu Družbe za avtoceste Republike Slovenije in je zato predviden v neposredni bližini sedeža DARS d.d. v Celju. Od tu bi bil organiziran in voden celoten informacijsko-promocijski sistem, potreben za učinkovito upravljanje avtocestnega sistema in zagotavljanje primerne ravni uslug uporabnikom avtocest. Po študiji je predvidena izgradnja večnamenskega objekta, ki bi bil lahko povezan tudi z drugimi spremljajočimi objekti na postaji.

Osnovne dejavnosti osrednjega informacijsko-promocijskega centra:

- zbiranje in posredovanje informacij o stanju avtocest in prometu na njih,
- organiziranje izdelave in distribucije informacijsko-promocijskih gradiv,
- prodaja elektronskih cestnin-skih tablic, plačilnih kartic, turističnih vinjet itd.,
- zbiranje in posredovanje turističnih in drugih informacij,

- nadzor nad delovanjem informacijsko-promocijskega sistema,
- upravljanje s stalno tehnično razstavo o cestah v centru,
- organiziranje in nadzor nad delovanjem multivizijskega informacijskega sistema,
- organizacija različnih prireditev, seminarjev, razstav in predavanj, idr.

V pritličju ob osrednjem delu so na eni strani locirani upravni prostori, na drugi pa stalna tehnična razstava o cestah in prometu. V osrednjem delu so poleg vhodne dvorane z recepcijo (možna uporaba kopirnega stroja, telefaksa, e-maila in interneta) predvideni še turistični kiosk, manjša prodajalna, multivizijski informacijski kiosk, telefonska govorilnica in telefon za funkcionalno ovirane osebe, TV s teletextom itd. K osrednjim prostorom spadajo tudi večnamenski prostori za seminarje, razstave in srečanja, kjer je poseben del namenjen tehničnemu muzeju. V spodnjem nadstropju so tehnični prostori s posebnim dovozom, namenjeni za delavnice, depo tehničnega muzeja in strojnice. Del dejavnosti, kot je razstava starih vozil in cestnih strojev, bi se odvijal tudi zunaj objekta na prostem. Prav tako so predvidene zunanje informacijske table.

Razstavljena in na razpolago bi bila različna tiskana gradiva za uporabnike avtocest, kot so karta avtocestnega sistema Sloveni-

je, karte avtocest po regijah, prospekti o avtocestnem omrežju v Sloveniji, avtokarte Slovenije in drugih držav, zloženke za uporabnike avtocest z informacijami itd.

Multivizijski informacijski kioski, na katerih si gost sam poišče željeno informacijo, so predvideni na informacijsko-promocijskih enotah tipov »a« do »d«.

Tip »b«: regionalni informacijsko-promocijski center

(skupaj 10 prostorov za informacije v oskrbnih centrih, ki vključujejo motel, restavracijo, bencinski servis)

Regionalni informacijsko-promocijski centri bi bili organizirani v dveh delih:

- notranji del je predviden v centralnem vhodnem prostoru motela oz. gostinskega objekta,
- na zunanem delu je na vidnem mestu postavljena informacijska tabla.

Osnovne dejavnosti regionalnega informacijsko-promocijskega centra se vežejo na regionalni obseg dela. Na razpolago so različna tiskana gradiva, predvidena je stalna razstava s fotografijami in kartami o gradnji avtocestnega omrežja v regiji, multivizijski kiosk in prostor za telekomunikacijske naprave (javna telefonska govorilnica, telefon za invalidne osebe, telefaks).

Primer stalne tehnične razstave o cestah

(Tehnični muzej o cestah in prometu):

- predstavitev uresničevanja nacionalnega programa izgradnje avtocest v R Sloveniji,
- zgodovina razvoja cestnega omrežja na slovenskem ozemlju,
- gradnja cest v predvojnem (do l. 1941) in povojnem obdobju,
- razvoj motorizacije na Slovenskem,
- prikaz strokovnih dejavnosti pri načrtovanju, gradnji in vzdrževanju cest (projektiranje, postopki v prostoru, geologija, geodezija, tehnologije gradnje, vodenje prometa, prometna signalizacija, varovanje okolja),
- razvoj gradbene mehanizacije (tudi na odprtem prostoru),
- arheološki in geološki razstavni predmeti, odkriti ob gradnji cest,
- predstavitev dejavnosti ob avtocestah,
- strokovni video filmi o gradnji in vzdrževanju avtocest,
- spominski eksponati itd.

Tip »c«: informacijsko-promocijska enota na oskrbnih postajah (skupno 32 prostorov v gostinskih objektih oskrbnih postaj, ki vključujejo restavracijo in bencinski servis)

Predvidena je nekoliko manjša enota, prav tako sestavljena iz dveh delov:

- notranji del, ki je umeščen v vhodnem delu gostinskega objekta,

- zunanji del z informacijsko tablo, ki je postavljena na vidno mesto ob parkirišču.

Tip »d«: informacijsko-promocijska enota na bencinskem servisu

(skupaj 10 zunanjih prostorov ob bencinskem servisu)

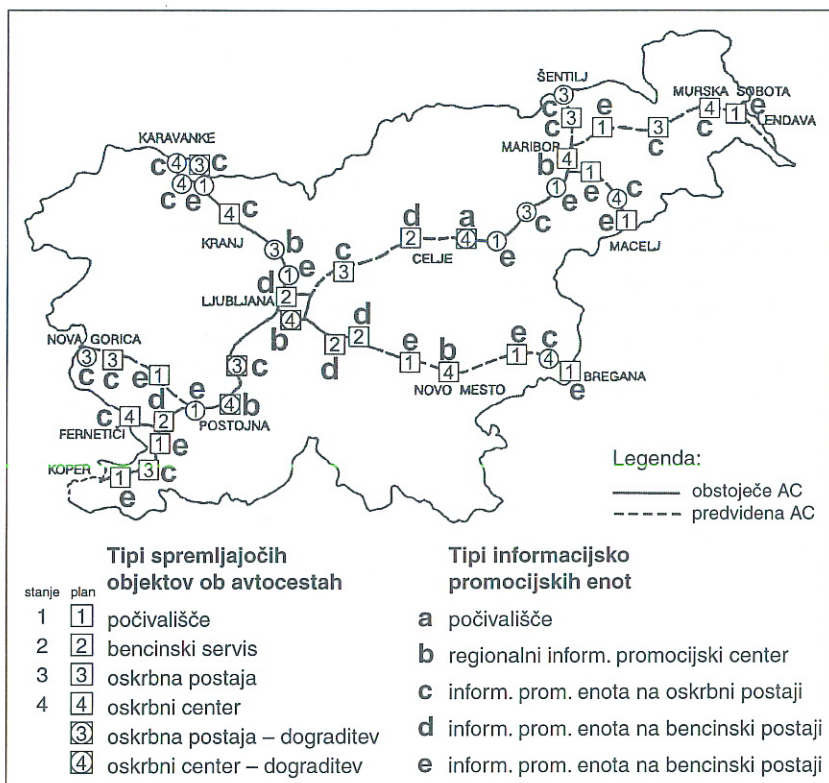
V bližini bencinskega servisa je na vidnem mestu postavljena informacijska tabla.

Tip »e«: informacijsko-promocijska enota na počivališču

(skupaj 30 manjših zunanjih površin)

Na vidnem mestu v sredini parkirišča smo predvideli zunanjo oglasno tablo enostavnejše izvedbe. Ob robu je predviden prostor za stojnice z regionalno tipičnimi izdelki, kjer naj bi domačini imeli možnost prodajati značilne gastronomske izdelke, pijače, sadje in domače obrtne izdelke, kot so keramika, suha roba, čipke in podobno.

Preglednica: Zasnova omrežja informacijsko-promocijskih enot ob avtocestah v Republiki Sloveniji (izdelal Biro 71 d.o.o., maj 1997 – osnovna shema tipov spremljajočih objektov ob avtocestah po viru: Študija – spremljajoči objekti ob avtocestah v Republiki Sloveniji, Razvojni center Celje, 1996)

3.2 Elementi opreme

Zunanja informacijska tabla

Zunanja informacijska tabla je glede na konkretne postavitev in potrebe lahko izdelana enostransko ali dvostransko. Dvostranska na eni strani predstavlja karto avtocestnega sistema Slovenije s po-

Slika 4: Primer počivališča v hribovitem delu blizu Strasbourga (tipa e) Francija, zato lesena informacijska tabla. V osrednjem delu je opečnata zgradba, namenjena za sanitarije, v ozadju je večji prostor za piknik in otroško igrišče.

Slika 5: Dvostransko zastekljene kovinske informacijske table na informacijsko-promocijski enoti tipa e (IPE na počivališču), Avstrija

stajališči in vso njihovo opremljenostjo ter oznako, kje se nahajamo. Druga stran vključuje ožje območje s karto in informacijami o prenočiščih, restavracijah, turistično zanimivih točkah, rekreativno-športnih objektih in tudi servisih in pomoči, ki je namenjena potnikom.

Notranji informacijski panoji

Notranji informacijski panoji so zasnovani modularno, tako da posamezne elemente glede na prostor in zahteve dodajamo. Elementi so lahko prostostoječi ali pritrjeni na steno ali v tla. Predlagana sta dva tipa panojev. Enotavnejši vključujejo karto avtocestnega sistema Slovenije, regije in različna obvestila ter prospekte. Na zahtevnejše opremljenih panojih s telefoni pa bi poleg karte ožjega območja z označenimi namestitvenimi zmogljivostmi (hoteli, moteli, kmečki turizem), restavracijami, rekreativno-športnimi objekti (bazeni, golf igrišča, tenis itd.) namestili tudi njihove naslove in telefonske številke za rezervacije s plačanim telefonskim klicem.

Multivizijski kioski

Osnovni multivizijski kiosk ali infomat sestavljajo: robustno ohišje (podstavek, spodnje in zgornje ohišje, mizica), vgrajen računalnik z monitorjem in programska oprema. Dopolnjujejo ga lahko še: tiskalnik, čitalec, telefonska slušalka in drugo.

3.3 Idejna zasnova za tiskana gradiva

Informacijska brošura, namenjena uporabnikom slovenskega avtocestnega sistema

Po zgledu številnih evropskih upravljavcev avtocestnih sistemov je v študiji tudi za uporabnike avtocest v Sloveniji predvidena izdaja informacijsko-promocijske brošure. Brošura (prospekt o avtocestah) naj bi bila brezplačno na razpolago v informacijsko-promocijskih centrih, ki bodo razmeščeni na počivališčih ob avtocestah.

V brošuri bi bile zbrane vse pomembnejše informacije, ki jih potrebujejo domači in tuji popotniki pri potovanju po Sloveniji; v prvi vrsti tiste, ki pojasnjujejo pravila uporabe avtocest in vožnje po cestah v naši državi, promovirajo različne storitve na počivališčih ob avtocestah, prometne povezave z oddaljenimi območji države, informacije o drugih prometnih sistemih, kot so železnica, zračni ter pomorski promet, informacije o načinu komuniciranja z okoljem, v splošnem pa tudi temeljne podatke o državi, turističnih in kulturnih znamenitostih in drugo.

Teksti v brošuri bi bili pisani v slovenskem jeziku, najpomembnejše informacije pa bi bile prevedene tudi v enega ali več tujih jezikov. Informacijska brošura bo vsebinsko predstavila avtocestni sistem v vsej Sloveniji, predvsem z grafičnimi kartami, na katerih bi bili označeni s simboli vsi elementi spremljajoče opreme avtocest (cestninske postaje, počivališča, bencinski servisi, mehanične delavnice, vlečna služba, restavracije, turistične informacije, prodajalne, prostori za rekreacijo, otroška igrišča, sanitarije itd.).

Manjši prospekti, zloženke

V posameznih zloženkah z manjšo naklado bi bile predstavljene posamezne teme v zvezi z avtocestami, njihovo uporabo, vožnjo po njih in tudi informacije o različnih storitvah:

- o realizaciji nacionalnega programa avtocest,
- o sistemih pobiranja cestnine,
- informacije za prizadete in invalidne osebe,
- informacije o počivališčih,
- informacije o igriščih, vrtcih in drugi pomoči za otroke v okviru avtocest itd.

Na informacijsko-promocijskih centrih bi bila na razpolago tudi druga tiskana gradiva s turističnimi in drugimi informacijami v zvezi s promocijo Slovenije in njenimi zanimivostmi, reklamiranjem gostinskih in drugih podjetij, različnih servisov, gospodarskih organizacij itd.

4. Multivizijski informacijski sistem in način multivizijske predstavitve

Za posredovanje različnih informacij v javnosti se vedno bolj uveljavlja multivizijski informacijski sistem, ki ga sestavljajo: omrežje za prenos podatkov, nadzorni center kot osrednje vozlišče za zajem podatkov in terminalne točke v obliki informacijskih kioskov. Multivizijski informacijski kioski, na katerih gost sam poišče želeno informacijo, so v prvi fazi predvideni na informacijsko-promocijskih enotah tipov »a« in »b«, kasneje pa tudi na enotah tipov »c« in »d«.

Nekatere razvite države redno posredujejo informacije o stanju na avtocestah, vremenskih pogojih in turističnih znamenitostih prek računalniškega omrežja. Mnogo slovenskih informacij je že vključenih v internet: predstavljena je Slovenija kot država, predstavljene so različne gospodarske organizacije,

Slika 6: Za posredovanje različnih informacij se vedno bolj uveljavljajo multimedijски kioski (infomati) tudi v avtocestnem prostoru. Njihova uporaba je predvidena najprej na IPE tipa a in b, kasneje tudi na enotah tipa c in d.

ustanove, časopisi, kulturne prireditve itd., vendar še ni rednih informacij v zvezi z avtocestami, za katere je načrtovano postopno vključevanje. Na multimedijjskih kioskih mora biti omogočeno sprejemanje pripravljenih informacij prek interneta iz Slovenije in tudi iz drugih držav.

4.1 Nadzorno središče oziroma osrednje vozlišče

Osrednje vozlišče je predvideno na sedežu DARS-a v Celju. V času izgradnje sistema bi se na njem pripravljal in zbiral informacijski material, v času delovanja sistema pa bi služil za vodenje, dograjevanje in arhiviranje sistema. Potrebno bo stalno prevajanje besedil v angleš-

čino oz. še kateri tuji jezik. Delo nadzornega centra vključuje tudi:

- izdelavo aplikacij,
- on-line nadzor infomatorov,
- vzdrževanje strojne in programske opreme,
- dnevno ažuriranje informacij,
- vnašanje podatkov za reklamne oglase.

4.2 Terminalske točke

Terminalske točke predstavljajo multivizijski kioski ali infomati. Vključujejo strojno in programsko opremo.

Osnovna konfiguracija multivizijskega kioska je sestavljena iz robustnega ohišja (zaradi javne uporabe), v katerega je vgrajen računalnik z barvnim monitorjem

na dotik in ustrezno programsko opremo. Zaradi dinamičnosti informacijskega sistema mora biti v kiosk vgrajena ustrezna komunikacijska oprema, kot so modem, ISDN ali omrežne kartice itd. Multivizijski kiosk lahko nadgradimo s tiskalnikom, čitalcem magnetnih in čip kartic, telefonsko slušalko in drugo dodatno opremo, ki omogoča razširjeno uporabo infomatorov. Uporabniki komunicirajo z infomatom prek monitorja na dotik.

Programska oprema mora zagotavljati zanesljivo delovanje celotnega informacijskega sistema, tako posameznega infomata kot distribucijskega centra. Programsko opremo sestavljajo tudi različne aplikacije, ki obdelujejo tekstovne, grafične, avdio in video podatke. Aplikacija je običajno zapisana v več med seboj neodvisnih in po vsebinskih sklopih urejenih datotekah. Struktura aplikacij lahko omogoča upravitelju informacijskega sistema, da po želji kadarkoli spremeni ali dopolni katerokoli od aplikacij.

5. Zaključne misli

Predstavljena študija v celoti zajema več sklopov informacijsko-promocijskega omrežja ob slovenskih avtocestah, ki vsi obravnavajo obsežno problematiko. Predstavlja model za obdelavo te problematike, ki naj bi jo reševali postopoma, glede na postavljene prioritete in možnosti, vendar je zaenkrat vlaganje vezano na samo izgradnjo avtocest. S predlaganim omrežjem bi bil vzpostavljen tudi sistem za celovito obveščanje uporabnikov avtocest in s tem višja raven uslug. Poleg izgradnje avtocest je potrebno razmišljati tudi o njihovem kakovostnem upravljanju in vzdrževanju. To vključuje tudi postavitev ustreznega omrežja informacij, ki nudijo priložnost interaktivnega komuniciranja potnikov z okoljem. Zato avtocestni križ s spremljajočimi objekti ne bi smel predstavljati le čim hitrejša možnost za prevoz potnikov in blaga, temveč ga moramo obravnavati tudi kot prostor bivanja, počiva-

Multivizijski informacijski sistem naj bi uporabniku avtocest nudil naslednje informacije in storitve, ki bi bile podane v slovenščini in najmanj enem tujem jeziku (angleščini):

- **Informacije o avtocestnem sistemu, prometnih povezavah, obvozi:**
 - statične informacije: karta avtocestnega sistema Slovenije, karte avtocest po regijah in navodila o načinu plačevanja cestnine, omejitvah prometa za tovorni promet, obnašanje voznikov pri vožnji v zimskih razmerah, slovenski prometni predpisi, podatki o postajališčih, možnostih za prizadete in invalidne osebe, napravah za zabavo otrok itd.;
 - poldinamične informacije: sporočila o zaporah cest z obvozi zaradi obnovitvenih in drugih del;
 - dinamične informacije.
- **Promocija Slovenije:**
 - zemljepisne, zgodovinske in družbeno-politične informacije (o političnem sistemu, praznikih) itd.
- **Turistične informacije:**
 - naravne in kulturne znamenitosti Slovenije in posameznih regij z zemljevidi;
 - obsežnejša obdelava posameznih tem: vrelci in zdravilišča, ponudba ob morju in v gorah, zimski in poletni športi, možnosti za rekreacijo, kmečki turizem itd.
- **Prenočišča, hoteli in gostišča**
 - z možnostjo rezervacije sobe, gostinske usluge itd.
- **Mehanične delavnice, servisi in podobne storitve za uporabnike avtocest:**
 - informacije o mehaničnih delavnicah, bencinskih servisih, vlečnih službah in podobno.
- **Promocija gospodarskih organizacij:**
 - informacije o podjetjih, bankah, menjalnicah.
- **E-pošta, povezava s sistemom interneta:**
 - možnosti pošiljanja osnovne pošte v internet,
 - dostop do podatkov v internetu,
 - rezervacije in storitve prek interneta.
- **Dnevne novice, vremenske napovedi:**
 - teletext TVS,
 - objave dnevnikov po internetu,
 - stalne vremenske napovedi in vremenske karte itd.

lišč, srečevanja ljudi in na njem ponuditi informacije in omogočiti njihovo izmenjavo. Pomemben del teh vsebin je poleg osnovnih podatkov o avtocestah tudi promocija Slovenije in njene gospodarske in turistične ponudbe, ki bi lahko marsikaterega potnika zadržala dalj časa v Sloveniji. V veliki meri je to odvisno od učinkovite izrabe našega informacijskega okolja ter naše sposobnosti vključevanja novih tehnologij za podpiranje poslovnih in turističnih procesov.

Doc. dr. Mojca Šašek Divjak, univ. dipl. inž. arh., Urbanistični inštitut RS
e-mail: mojca.sasek@guest.arnes.si

Opomba

Pričujoči prispevek je povzetek nekaterih delov študije – razvojne naloge o vsebinski zasnovi, organizaciji in izgradnji informacijsko-promocijskih centrov avtocestnega sistema v Republiki Sloveniji, ki jo je marca 1997 izdelal Biro 71, Ljubljana (na osnovi javnega razpisa DARS-a, d.d., Celje). Nosilka raziskave je bila doc. dr. Mojca Šašek-Divjak.

Viri in literatura

Arbok for Norsk vergmuseum, Kjell Hegdalstrand, Statens Vegvesen, 1993.
Ceste in promet (pomembnejše dejavnosti, strokovna pojasnila, napotki, predpisi in viri), izdano ob srečanju »Cestarski dnevi 95«, DRC, Družba za raziskave v cestni in prometni stroki, Celje 1995.
Debelak, M.: Turistična izraba avtocest v Republiki Sloveniji, 1993.
Jagodič, B.: Lokacije in tipi spremljajočih objektov ob AC v Republiki Sloveniji, Urbanistični inštitut RS, junij 1994.
Kelly, K.: Out of Control, Fourth Estate 1995, cit. v Rogers (1997).
Motorvej 96, Vejdirektoratets Trafikantservice, København 1996.
Nacionalni program izgradnje avtocest v Republiki Sloveniji (NPIA), Uradni list RS VI/13, 1996.
Rogers, R.: Cities for a small planet, edited by Philip Gumuchdjian, Faber and Faber Limited, London 1997.
Spremljajoči objekti ob avtocestah v Republiki Sloveniji, Razvojni center Celje, Celje, februar 1996.
Šašek-Divjak, M.: Študija – razvojna naloga o vsebinski zasnovi, organizaciji in izgradnji informacijsko-promocijskih centrov avtocestnega sistema v Republiki Sloveniji, Biro71 d.o.o., Ljubljana 1997.
Šašek-Divjak, M.: Zasnova omrežja informacijsko-promocijskih centrov ob slovenskih avtocestah. V: Zbornik. Celje: Fit media, 1998.

Heiner HIERZEGGER
Helena LINZER
Rainer MAYERHOFER
Andreas VOIGT
Hans Peter WALCHHOFER

Zasnova načrta prostorske podobe

Urbani prostorski model

Načrt prostorske podobe bo gotovo povzročil razširitev nabora orodij urbanističnega in regionalnega planiranja in postal zelo pomemben nov del prihodnjih orodjarn. Nikakor ga ne smemo razumeti le kot rezultat prekrivanja podatkovnih skladov ali opredelilne planske regulative, temveč kot pomemben skok naprej v smislu kakovosti, ob upoštevanju sredstev nadzora grajenega prostorskega razvoja. Politična potrditev bo vsekakor nujna, kar bo tudi zahtevalo intenzivno politično razpravo na občinski ravni.

Vlogo načrta prostorske podobe v orodjarni občinskega razvojnega planiranja oziroma urbanističnega načrtovanja razumemo kot orodje konfiguracije, ki ne sme postati še eden restriktiven vzvod omejevanja razvojnih možnosti. Povsod, kjer je treba postaviti robne pogoje, morajo ti biti ponujeni in jasno opredeljeni. Vsekakor pa je treba dati prednost iskanju možnosti za oblikovanje in razvoj, tj. jasnemu prikazu možnosti.

1. Sistematika in opredelitev pojmov

Avstrijski sistem urbanega in regionalnega planiranja razlikuje medregionalno od lokalnega in regionalnega planiranja ali občinskega razvojnega planiranja, pri čemer se slednje nanaša na občinski razvoj vseh vsebinskih sklopov (lokalni razvojni koncept/razvojni program/fizični koncepti in pro-

grami), podroben prikaz prihodnje prostorske rabe (coniranje) in prostorskih razsežnosti robnih pogojev prostorskega razvoja (oblikovalske smernice in koncepti) za pravno formulacijo zazidalnih količin (zazidalni načrt).

Prostorski načrt podobe (tj. zazidalni načrt podobe) je zato treba razumeti kot del lokalnega razvojnega koncepta (in/ali programa), kjer lokalni razvojni koncept vsebuje najmanj te elemente:

- načrt podobe naselja (dejavnostne strukture, meje naselja);
- prostorski načrt podobe (grajeno okolje in odprti prostor);
- koncept infrastrukture (energetika, promet, oskrba z vodo, ravnanje z odpadki);
- načrt coniranja.

Prihodnje spremembe načrta con bi morali graditi na zazidalnem načrtu in postopoma spreminjati načrt con v zazidalni načrt (tako kronološko kot prostorsko).

Prostorski načrt podobe je treba razumeti kot fizični koncept, ki upošteva zazidalno-prostorski razvoj naselbinskega prostora. Postal bi nadaljevanje lokalnega razvojnega koncepta, ki vsebuje tudi elemente regulacije iz načrta coniranja. Obenem je treba vzpostaviti povezave na sedanje fizične koncepte. Prostorski načrt podobe je treba doseči v okviru sedanjih zazidalnih načrtov, vendar tudi ob upoštevanju navodil za gradbeno dejavnost lokalnih uprav. Nove pristope za izdelavo zazidalnih načrtov je treba spodbujati.